

Syy-yhteys Laiminlyönti

Mikko Ruuttunen

1

1

Syy-yhteys ja laiminlyönti

- Laiminlyönnissä tarkasteltavana tekemättömyyden ja seurauksen suhde (kontrafaktuaalinen koe)
- Arvioitavana ei ole seurauksen lisäksi mitään konkreettista seikkaa, johon arvio voitaisiin kiinnittää
- Laiminlyönnin sijaan tulevan teon hypoteettinen luonne lisää epätietoisuutta sen seurauksista
- Edellyttää, että vaihtoehtoinen tapahtumienkulku olisi **riittäväällä** todennäköisyydellä ollut johtamatta seuraukseen

2

2

Syy-yhteys, kaksi ulottuvuutta

- Syy-yhteys, jos seurausta ei olisi syntynyt, jos laiminlyöty teko olisi tehty
- Ei syy-yhteyttä, jos seuraus olisi syntynyt joka tapauksessa, vaikka laiminlyöty teko olisi tehty

3

3

”Olisit tehnyt edes jotain”

- Syyttäjän mielestä syyttäjän tehtävä ei murhasyytteessä ole yksilöidä, millä keinolla seuraus olisi pitänyt estää - mielipiteitä?
- Kun näin, on puolustuksen tehtävä ollut arvailla ja torjua kaikkia mahdollisia skenaarioita
- Toimenpiteen olisi ollut oltava tehokas, mutta millä todennäköisyystasolla?
 - Mahdollisesti olisi estänyt?
 - Todennäköisesti olisi estänyt?
 - Näyttökynnykseen verrattava todennäköisyys – ei järkevää epäilyä?
 - Seuraus olisi ollut teknis-luonnontieteellisesti kokonaan poissuljettua?

4

4

Syy-yhteys – tuottamus

- Rekan lavetti kääntyy poikittain tielle, lakaisee vastaantulevat autot ojaan
- Ilmenee, että sähkökytkentä vetoauton ja lavetin välillä on hapettunut, käsky lavetin pyörille kääntyä
- Jos pistoke olisi irrotettu, hapettuneessa liitoksessa ei olisi voinut tapahtua napojen yhdistymistä
- Ilman kytkentää lavetti ei olisi lähtenyt kääntymään, koska ei sähköä
- Olisiko hapettuminen pitänyt havaita ja oliko se havaittavissa? (Ja aiheen ulkopuolelta: kenen vastuulla? Ohjeistus jne?)
- Olisiko liittimen tarkistaminen, jota ei ollut tapahtunut, johtanut hapettumisen huomaamiseen ja toimenpiteisiin?

5

5

Syy-yhteys – tuottamus

- Monisairaalle potilaalle tehdään yksityisellä hammasklinikalla kaikkien hampaiden poisto pahan infektioriskin vuoksi
- Potilas kuolee verenvuotoon seuraavana päivänä
- Mikä toimenpide olisi estänyt seurauksen? Ohjaaminen keskussairaalaan? Ei välttämättä, siellä olisi toimittu samoin. Poistamatta jättäminen? Riski jo itsessään. Osittainen poistaminen? Jokainen leikkaus riski itsessään.
- Hoito-ohjeiden noudattaminen? Yhteys päivystykseen / Häkeen? Ennuste eri aikadimensioissa vastaavissa verenvuototilanteissa yhdistettynä potilaan taustasairauksiin?

6

6

Syy-yhteys - tahallinen rikos - THO R 12/880

- Humalainen ihminen putoaa veneestä veteen, ja venekuskina toiminut puoliso havaitsee tämän.
- Puoliso kaasuttaa pois, syyllistyy henkirikokseen -> tappo EV-laiminlyöntirikoksena
- Riittävällä todennäköisyydellä pelastusrenkaan tai jonkun kelluvan esineen tai köyden tmv. heittäminen olisi estänyt seurauksen
- Riittävän varmaa, että kuolema ei olisi estynyt jonkun ulkoisen seikan johdosta (etäisyys rannasta, syvyys, toinen vene tmv.)
- Syy-yhteyspohdinta ei ole ollut ratkaisun keskiössä

7

7

Syy-yhteys – Vaasa HO 05/160

- Hälytystehtävä välitetty HÄKE:stä väärään kuntaan, viivästys, sairauskohtaus, kuolema
- Potilaan heikon terveydentilan vuoksi henkiinjääminen epävarmaa ilman viivettä (33 % alun alkaenkin, viive korotti tätä 27 %-yksiköllä)
- Syyksilukeminen HO:n mukaan vain, jos vaihtoehtoinen tapahtumienkulku olisi varmuutta lähenevällä todennäköisyydellä pelastanut potilaan hengen
- Syyte hylätään

8

8

Syy-yhteys - HHO R 21/477

- Syyksilukeminen epävarsinaisena laiminlyöntirikoksena tehdystä henkirikoksesta muun ohella edellyttää, että voidaan vailla varteenotettavaa epäilyä eli suurella todennäköisyydellä todeta, että laiminlyöty teko olisi estänyt uhrin kuoleman aiheutumisen.
- Toisaalta on voitava vailla varteenotettavaa epäilyä sulkea pois se vaihtoehto, että uhrin kuolema olisi aiheutunut, vaikka laiminlyöty teko olisi tehty. Laiminlyöntivastuun osalta syy-yhteyttä koskeva vaatimus on siten asetettu oikeuskäytännössä korkealle. (s. 68)

9

9

Syy-yhteys - HHO R 21/477

- Aarniolla ei ole näytetty olleen parempaa tietoa kuin Ünsalilla tähän kohdistuneen uhan laadusta sekä sitä koskevan suunnitelman toimeenpanon ajankohdasta tai paikasta ja uhan välittömyydestä
- Esitetyn selvityksen perusteella hovioikeus katsoo toisin kuin käräjäoikeus, että asiassa ei voida suurella todennäköisyydellä sulkea pois sitä mahdollisuutta, että Ünsal olisi jäänyt Suomeen ja hänet myöhemmin surmanneiden tekijöiden vaikutuspiiriin siinäkin tapauksessa, että Aarnio olisi varoittanut häntä vielä erikseen Suomessa kysymyksessä olevasta henkirikosuhasta.
- Hovioikeus katsoo, että asiassa ei voida suurella todennäköisyydellä sulkea pois myöskään sitä mahdollisuutta, että Ünsal olisi kuollut kysymyksessä olevan henkirikoksen seurauksena siinäkin tapauksessa, että Aarnio olisi syyttäjän katsomin tavoin ilmoittanut kaikille tekoa suunnitteleville henkilöille suunnitelman olevan poliisin tiedossa tai että Aarnio olisi järjestänyt johtamaansa poliisitoimintaa toisin ja ilmoittanut Niemisen lisäksi muille alaisilleen tai poliisimiehille tai poliisiyksiköille tiedossaan olleet tiedot Ünsaliin kohdistuneesta uhasta.

10

10

Syy-yhteys: KKO

- KKO:1984-II-224: KKO katsoi, että voitiin pitää **sangen epätodennäköisenä**, että laiminlyöty toiminta eli asianmukaisten pelastusliivien antaminen uittotyöntekijöiden käyttöön olisi estänyt syntyneen seurauksen.
- KKO 1987:3: KKO katsoi, että lapsen tulo tielle linja-auton edestä oli niin yllättävää, että **onnettomuus todennäköisesti olisi seurannut varotoimenpiteistä huolimatta**. A ei näin ollen ole varomattomuudellaan aiheuttanut B:n kuolemaa.
- KKO 2018:90: Kunnan rakennustarkastajaa syytettiin mm. kuolemantuottamuksesta ja virkarikoksista, kun rakennusvalvontaan oli tullut tietoa tiettyjen maneesien rakenteellisista puutteista: Rakennustarkastaja ei ollut ryhtynyt toimenpiteisiin. Tällainen maneesi romahti, yksi henkilö kuoli. Käräjäoikeus ja hovioikeus hylkäsivät syytteen kuolemantuottamuksesta, koska menettelyn ja kuoleman välillä ei ollut syy-yhteyttä. Syy-yhteydskysymys ei lainkaan KKO:ssa arvioitavana.

11

11

Syy-yhteys: KKO 2019:98

- 42. Syy-yhteydellä tarkoitetaan yleisesti sitä, että tarkasteltavana oleva menettely tai laiminlyönti on vallitsevissa olosuhteissa ollut välttämätön edellytys seurauksen syntymiselle. Laiminlyöntirikoksissa syy-yhteys voidaan todentaa osoittamalla, että **oikea toiminta olisi estänyt seurauksen.**
- 48. Edellä esitetystä seuraa tämän tapauksen kannalta, että kuolemantuottamuksen lukeminen syyksi edellyttää sellaista näyttöä, jonka **perusteella voidaan vailla varteenotettavaa epäilyä todeta, että A olisi estänyt B:n kuoleman**, jos hän olisi hoitanut B:tä asianmukaisesti ja operaatio sairaalassa olisi voitu aloittaa ilman viivettä. Toiselta kannalta tarkasteltuna kysymys on siitä, että esitetyn selvityksen perusteella tulee voida **vastaavalla todennäköisyydellä sulkea pois se vaihtoehto, että B olisi kuollut saamansa sydäninfarktin seurauksena, vaikka hän olisikin päässyt viivytyksettä keskussairaalaan.**

12

12

Syy-yhteys: KKO 2019:98

- 59. Lääketieteellisen selvityksen perusteella voidaan pitää luotettavasti selvitettyinä, että hoitoviive on merkittävästi heikentänyt B:n mahdollisuutta selvitä sydäninfarktista hengissä. Asiassa on kuitenkin otettava huomioon B:n korkea ikä ja vaikea perussairaus, kauan jatkunut sydäninfarkti ja siten pitkä viive jo ennen terveyskeskukseen hakeutumista sekä lausunnoissa kuvatut yksilötason ennusteeseen liittyvät huomattavat epävarmuustekijät. Korkein oikeus katsoo, että kaiken asiassa esitetyn selvityksen perusteella ei voida edellä kappaleessa 48 kuvatulla **suurella todennäköisyydellä sulkea pois sitä mahdollisuutta, että B olisi kuollut saamansa sydäninfarktin seurauksena siinäkin tapauksessa**, että A ei olisi syylistynyt hänen syykseen syytekohtassa 1 luettuun huolimattomuuteen B:tä hoitaessaan.

13

13

Kynnyksen madaltamisyritykset

- Syyttäjä Aarnion valituslupahakemuksessa

Korkein oikeus on aiemmin antanut syy-yhteyttä koskevan ratkaisun KKO:2019:98, jonka mukaan syyttäjän tulisi laiminlyöntirikoksessa pystyä näyttämään, ettei seurausta olisi syytetyn oikeanlaisillakaan toimilla syntynyt. Korkein oikeus on ratkaisussaan edellyttänyt nimenomaisesti suoranaista näyttöä tästä seikasta (kohdat 41–42 ja 48). Vähemmistön kannasta näyttäisi ilmenevän ymmärrys sille, ettei tällainen asia ole juuri koskaan varsinaisesti näytettävissä, vaan erilaisten hypoteettisten tapahtumien todennäköisyyttä on tyydyttävä arvioimaan. Hovioikeuden Aarniota koskevassa ratkaisussa on noudatettu korkeimman oikeuden ratkaisua, joka ainakin hovioikeuden soveltamalla tavalla näyttää nostaneen syyksilukemisen kynnyksen (näyttökynnyks) vaatimukset liian mahdottomaksi saavuttaa.

Kyseinen korkeimman oikeuden ratkaisu koskee sellaista alaa (lääketiede), jossa ylipäätään on mielekästä vaatia syyttäjältä näyttöä siitä, mitä olisi tapahtunut, jos lääketieteelliset toimenpiteet olisi tehty oikein.

14

14

Kynnyksen madaltamisyritykset: Oikeustiede

- Korkka-Knuts, Helenius, Frände: Yleinen rikosoikeus (2020)
- Ei olisi tullut edellyttää (KKO 2019:98) näin korkeaa todennäköisyyttä, koska hypoteettisuuden vuoksi syy-yhteyden osoittaminen on lähes mahdotonta. s. 146
- ”**tarkoituksenmukaiseksi katsotun** riittävän todennäköisyyden” s. 145
- ”**lainopillisesti oikeana** pidetty syy-yhteyttä koskeva todennäköisyyskynnys ylittyy” s. 145
- -> **jokseenkin** todennäköistä - kirjoittajien suositus ”oikeasta tasosta”

15

15

Tapani-Tolvanen-Hyttinen

- ”Varmuutta lähenevällä todennäköisyydellä” s. 242, 243
- ”Jos jää järkevä epäily siitä, että huolellinen toiminta olisi estänyt seurauksen” s. 242, 243

16

16

Pointit

- KKO kehittänyt erilaisia huojennuksia syyttäjälle liikaa viime vuosina, esim. vastaajan selvitysvelvollisuus, KKO 2022:50, seksuaalirikosasia jossa syyte tosin hylättiin, KKO 2019:2, osoitteeseen tilattu huumetta, KKO 2020:84, kannabiskasvattamo löytynyt, jne.
- Syy-yhteys laiminlyöntirikoksessa toistaiseksi aika betonissa oikeuskäytännössä
- Jos laiminlyöntijuttu tulee eteen, syy-yhteysargumentit tarkasteluun ja kehiin
- Kannattaa siteerata oikeuskäytäntöä mieluummin kuin oikeuskirjallisuutta
- Oikeuskirjallisuudessa Tapani-Tolvanen-Hyttinen edustaa ”oikeampaa” kantaa kuin Korkka-Knuts ja kumppanit

17